

Pozyskiwanie i przetwórstwo surowca krzemiennoego w epoce kamienia było jednym z najważniejszych czynników skupiających osadnictwo w rejonie występowania jego złóż, jak i czynnikiem determinującym charakter tego osadnictwa, skoncentrowanego na określonej funkcji. System eksploatacji i przetwórstwa krzemienia, będący podstawowym i jednym z najważniejszych surowców epoki kamienia jest zagadnieniem rozległym, wymagającym szczególnie wyczerpujących studiów opartych o różnokierunkowe badania. Prace nad tymi zagadnieniami na terenie ziem polskich mają długoletnią tradycję. Na terenie ziem polskich bowiem znajdowały się liczne zasoby doskonałej jakości surowców krzemionkowych, z których w przeszłości korzystano. Jednym z najistotniejszych surowców, użytkowanym w epoce kamienia był tzw. krzemień czekoladowy (nazwa wskazująca na brązowe zabarwienie skały), którego złoża znajdują się w Północnym Obrze eniu Gór w tokrzyskich, po granic z Równin Radomsk, w województwie w tokrzyskim oraz mazowieckim. Złoża krzemienia czekoladowego mają niemal 90 km długości (pn-wsch:pd-zach). Na tym obszarze badania w zakresie prahistorycznego górnictwa i przetwórstwa krzemienia prowadził już od lat 20-tych XX wieku wybitny polski naukowiec, prof. Stefan Krukowski, jak też wiele innych zasłużonych badaczy. Ich badania doprowadziły do odkrycia licznych pozostałości prehistorycznych kopalni krzemienia w otoczeniu różnych licznych pracowni przetwórczych jak i innych stanowisk o charakterze mieszkalnym.

Niniejszy projekt koncentruje się w najbardziej na północny zachód wysuniętym odcinku złóż krzemienia czekoladowego (w rejonie Oroska i siedlisk obszarów). Na tym terenie rozpoznano liczne pozostałości górnictwa z najstarszych okresów epoki kamienia, świadczące o istnieniu wówczas zaawansowanym systemie górniczej, podziemnej eksploatacji surowca. Jednak badania wykopaliskowe, które ujawniły obecność jednych z najstarszych w Polsce szybów górniczych prowadzone były zaledwie na jednym z przynajmniej kilku stanowisk górniczych w tym rejonie, na niewielką skalę. Stanowisko jest wpisane w międzynarodowy katalog pozostałości pradziejowego górnictwa (PL 1) obok innych dobrze znanych kopalni krzemienia (jak Krzemionki w Polsce czy Grimmes Graves w Wielkiej Brytanii). Jest to jednym z najstarszych w Polsce.

Kompleksowe badania terenowe z zastosowaniem szeregu metod geofizycznych i przyrodniczych pozwolą na uzyskanie nowych danych, które pozwolą na rekonstrukcję osadnictwa paleolitycznego i mezolitycznego w rejonie północno-zachodniej strefy złóż na ograniczonym naturalnymi granicami odcinku krzemienia czekoladowego. Jak się wydaje bowiem, wschodnie krzemienia były elementem skupiającym osadnictwo w epoce kamienia, jak i czynnikiem determinującym charakter tego osadnictwa, skoncentrowanego na określonej funkcji. Celem podejmowanych badań jest zatem szczegółowe rozpoznanie osadnictwa paleolitycznego i mezolitycznego

skoncentrowanego na eksploatacji i przetwórstwie krzemienia na tym obszarze oraz próba rekonstrukcji zróbnicowania systemów pradziejowego górnictwa i przetwórstwa krzemienia w poszczególnych okresach i w obrębie określonych jednostek taksonomicznych.

Badania będą oparte na wynikach terenowych nieinwazyjnych (prospekcji powierzchniowej oraz geofizycznej) oraz sondowanych badań wykopaliskowych, polegających zarazem na weryfikacji znanych już obecnie punktów osadniczych, jak i zlokalizowaniu nowych, dotychczas niebadanych stanowisk.

Badania pozwolą na szerokopłaszczyznowe rozpoznanie, zdefiniowanie i zadokumentowanie obszaru użytkowanego w pradziejach jako punktu wydobywczego (kopalni) i przetwórczego (pracowni) krzemienia czekoladowego, jednego z najbardziej powszechnie wykorzystywanego surowca w epoce kamienia na ziemiach polskich. Na podstawie wyników możliwa będzie także ocena zależności między odległością od złóż a charakterem osadnictwa i wpływem złóż na intensywność zasiedlania obszaru w poszczególnych okresach epoki kamienia, tym samym znaczenia górnictwa krzemienia w życiu codziennym społeczno-ekonomicznej epoki kamienia.